RUOKAVIRASTO
Livsmedelsverket • Finnish Food Authority

Eduskunnan tarkastusvaliokunta

Lausuntopyyntö 17.10.2024

RUOKAVIRASTON ASIANTUNTIJALAUSUNTO KOSKIEN EDUSKUNNAN TARKASTUSVALIOKUNNALLE KOSKIEN VTV:N TARKASTUSKERTOMUSTA 7/2024, MAATALOUDEN INVESTOINTITUET – KANNATTAVUUDEN JA KILPAILUKYVYN KEHITTÄMINEN

Eduskunnan tarkastusvaliokunta on pyytänyt Ruokavirastolta asiantuntijalausuntoa koskien VTV:n tarkastuskertomusta 7/2024, maatalouden investointituet – kannattavuuden ja kilpailukyvyn kehittäminen.

VTV valmisteli tarkastustaan hyvässä yhteistyössä Ruokaviraston kanssa. Ruokavirasto sai kommentoida tarkastussuunnitelmaa ja toimitti merkittävän osan tarkastuksen aineistosta. Aineisto koostui Hyrrä-sovellukseen tallennetuista tiedoista. Tarkastuksen loppuvaiheessa pidimme myös yhteisen palaverin VTV:n kanssa ja saimme mahdollisuuden antaa kommentteja tarkastuskertomusluonnoksesta. Tarkastuskertomus on kiintoisaa kuultavaa myös maatalouden investointitukien parissa työskenteleville laajemmastikin, ja olemmekin sopineet, että VTV tulee esittelemään tarkastustaan ely-keskusten rakennetukikäsittelijöille Ruokaviraston järjestämässä rakennetukien ajankohtaisia asioita käsittelevässä koulutustilaisuudessa.

Tarkastuskertomuksessa mainitaan, että toistaiseksi tukea on riittänyt kaikille tukikelpoisille hakemuksille, mikä tekee vertailevan arvioinnin mahdottomaksi. Ruokavirasto kuitenkin mainitsee, että investointituista tehdään kuitenkin kielteisiä päätöksiä keskimäärin noin 10–15 prosenttiin hakemuksista. Osaan maatilojen investoinneista ei tukea voida myöntää. Esimerkiksi kananmunan tuotantorakennuksiin ei ole pitkään aikaan enää tukea myönnetty. Myöskään esimerkiksi lihakarjatalouden laajennusinvestointeihin ei tukea myönnetty loppusyksyn 2020 ja kevään 2024 välisenä aikana. Näiden lisäksi on myös merkittävä määrä investointeja, jotka eivät saa luottolaitoksen myönteistä rahoituspäätöstä ollenkaan. Silloin kyseisiin investointeihin ei haeta investointitukea. Myös talousneuvonnan kautta tiloille voi valjeta, että oma tila tai investointi ei täytä investointituen ehtoja, ja silloin tukea ei haeta ollenkaan. Ruokaviraston näkemyksen mukaan maatiloilla tehdään myös paljon sellaisia investointeja, jotka eivät ole rakennetukilainsäädännön mukaan tukikelpoisia. Tiloilla investoidaan paljon myös sellaisiin kohteisiin, jotka eivät ole investointituen kohteena: merkittävimpänä näistä ovat traktorit ja leikkuupuimurit sekä laajasti muut koneinvestoinnit.

Maatalouden rakennetuen haku, myöntö ja maksatus ovat siirtyneet vuonna 2015 sähköiseen Hyrrä-asiointijärjestelmään. Sinne tallennetut tiedot ovat myös raportoitavissa. Hakija tallentaa järjestelmään vaadittavia liitteitä esim. maatalouden veroilmoitus lomake 2, verotuspäätökset, velkaluettelot, liiketoimintasuunnitelmat ja niihin liittyvät laskelmat. Liitteiden osalta järjestelmästä ei kuitenkaan pystytä raportoimaan asioita, jotka ovat nähtävissä vain aukaisemalla liitteet. Esimerkiksi liiketoimintasuunnitelman kannattavuus- ja

maksuvalmiuslaskelmista on raportoitavissa vain muutamia tunnuslukuja. Investoivien tilojen kannattavuuden muutoksia investoinnin jälkeen ei erikseen seurata. Näitä tietoja pystytään raportoimaan, jos kyseinen investoija hakee uudestaan investointitukea myöhemmin. Näin pystytään vertailemaan esimerkiksi kannattavuuskertoimia myös investoinnin jälkeen, jos uudessa investointihakemuksessa on vaadittu liiketoimintasuunnitelmia. Tosiasia kuitenkin on, että investointituen vaikutusta kyseisen maatilan kannattavuuteen on vaikea arvioida, koska maatalouden kannattavuuteen vaikuttavat monet muutkin asiat, ja nämä seikat saattavat suuresti vaihdella eri tilojen välillä.

Liiketoimintasuunnitelman tunnusluvut, jotka ovat raportoitavissa Hyrrä-asiointijärjestelmästä (esimerkki 900 000 euron navettainvestoinnista):

Seurantatiedot

Maatalousinvestointi

Seurattava tieto	Tavoite	Lisätieto
Yrittäjätulo 1. vuosi*	1. 82 600,00 €	-
Yrittäjätulo 5. vuosi*	2. 131 500,00 €	-
Kannattavuuskerroin 1. vuosi*	3. 0.52 kerroin	-
Kannattavuuskerroin 5. vuosi*	4. 0.81 kerroin	-
Suhteellinen velkaantuneisuus 1. vuosi*	5. 79,00 %	-
Suhteellinen velkaantuneisuus 5. vuosi*	6. 38,00 %	-
Omavaraisuus 1. vuosi*	7. 71,00 %	-
Omavaraisuus 5. vuosi*	8. 84,00 %	-

Maatalouden yrittäjätulo kuvaa sitä osaa maataloudesta syntyvistä tuotoista, joka jää korvaukseksi yrittäjän omalle työlle ja omalle pääomalle. Maatalouden kannattavuuskerroin kuvaa sitä, kuinka hyvin yrittäjän omalle työlle asetettu palkkavaatimus sekä omalle pääomalle asetettu korkovaatimus saavutetaan. Kumpikaan tunnusluku ei kerro kovinkaan paljon siitä, mikä on maatilan maksuvalmius. Eli hyvätkään lukemat kyseisissä tunnusluvuissa eivät anna tietoa siitä, mikä on maatilan lainanhoitokyky maksettujen verojen jälkeen. Maatilojen kannattavuutta mietittäessä on myös tarpeen selvittää maatilan lainamäärät ja minkälainen lainanhoitokyky maatilalla on.

VTV esittää, että maa- ja metsätalousministeriön tulisi tuottaa tietoa investointitukien vaikutuksista yksittäisen maatilan ja maataloutuotannon tasolla, jotta investointituen hyödyllisyyttä olisi mahdollista arvioida ja tarvittavia politiikkatoimia kehittää. Ruokavirasto näkee, että tavoite on hyvä. Emme kuitenkaan pidä perusteltuna lisätä toisaalta viljelijän, toisaalta hallinnon taakkaa vaatimalla lisää selvityksiä investointituen ehdoksi. Ruokavirasto omalta osaltaan pyrkii edesauttamaan tavoitteessa vähentää tukimenettelyjen hallinnollista taakkaa. VTV:n esittämän tavoitteen saavuttamiseksi olisi paras tehdä erillisiä selvityksiä, joissa selvitetään investoineiden tilojen talouden kehitystä. Myös ProAgrian kirjanpitotilojen tietojen hyödyntämistä tämän tavoitteen edistämiseksi olisi syytä selvittää.

Maksimi investointituki voi maatilaa kohti olla enintään 1,5 milj. euroa tai 1,2 milj. euroa kolmen verovuoden aikana. Investointitukea avustuksena, korkotukena ja valtiontakauksena kuluu vuosittain keskimäärin noin 80–150 milj. euroa. Ruokavirasto olettaa, että jos investointituen myöntäminen lopetettaisiin kokonaan, vähenisivät maatalouden investoinnit Suomessa merkittävästi. Tämä taas aiheuttaisi sen, että maatalouden rakennus- ja konekanta rapistuisi ja maatilojen määrä vähenisi vielä jyrkemmin kuin mitä tähän mennessä on vähentynyt.